

ULB Halle
002 704 145

3/1\$

D Fa 3438

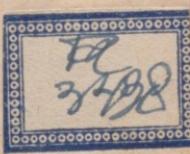
Geschenkt von Wolfgang Ah
Schwarz Osterfjord d. 20/4
LH 1679

موقوفیت خاطره لری

ی. ت.

Оренбургъ.
Типо-лит. Т-ва Карибовъ, Хусариновъ и К°.
1907

D Fa

3448

۱-ماده مکتوب مایه های خان حکم خان
تحفه ناچیرم

بریمه بیان

جعفر

موقوفیت خاطره لری

ی. آ.

اورنبرغ

کریهوف، حسینوف و شرکاسی مطبوعسی.

۱۹۰۷

2

[Atqurra oğlu Yüsuf]

موقوفیت خاطره‌لری.

ن. طوطاشقه تحفه محبت...

ى. آ.

موقوفیت خاطره‌لری

مقدمه یورینه

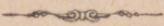
بیامم نه کبی برهنه طوغری انسانلری
سور و کله مکده اولان طبیعت، اغفال ایله حکمی
آلتنه طوتمق ایچون اونله حیاتی سودیریمیور،
اوت، حیاتی مجنونانه سوییورز؛ و بو نتیجه سر
عشقمز ایله بشریت یشاپور، بزی اسیرلری حالتک،
قیر با جالیه قیر با جالیه ایشترک، طبیعت بلکه ده
هله ده ایرشیر؛ لکن اوندن بزه نه؟

مع ما فيه حیاته و صالدن عبارت عمر، نقدر
مئلم اولسه بیله لذتیمیر: اونی خاطرلادقچه انجق
کیچدیکنه تأسف ایدریز! الا زیاده عذاب کوردیکمن
بر محلی ترک ایدرکن بیله مطلق متأثر اولورز،
زیرا اوراده سوکیلی حیاتک بر پارچه‌سنی دفن
ایندک...

«موقوفیت خاطره‌لری» نک ده بنم ایچون
طبیعی قیمتی وار. لکن بیلم اوقیان بولنورمی؟
اوقیانلر ولو برایکی بیرندن اولسون آزیچق
متاثر اولورلرمی؟ — بر عثمانلی محمری کبی برو
قطره یاش ایسته میورم، چونکه بویاک قیمتلی؛
یورکی آزیچق تیتره تن، کوچوچاچ بر تأثر...
بکا بوده یتهر.

قران، ۲۷ مای ۱۹۰۷

ی. آ.

موقوفیت خاطره لری

قزان ولایت محبی، ۸ مارت ۱۹۰۶

اُلو بُر قیش کیجه‌سی . راطب ،
بیاض لکه‌لی ، متحرک بُر قراکلک . بُویوک
پارچه لرله آقان قار ، اطرافه صولو ، یومشاق
بر تهالق ویریور .

اویومشم ... مزعج ، صقتیلی ، قورقولی
بر اویقو ایله دکل ، معناسز ، حسسر ،
رؤیاسز ، ییرتیقسز ، بر اویوشقلله ..

... بُر دنبره قوی ، تیز بُر چنفراتق

ضربه‌سی ! صرعوی بُر احتلاج ایله
اویانیورم : هنوز صباح اویاماش ؛
طیشاریده قار بیاضلغدن غیری آید نلق
یوق ... عجبا رؤیامی ؟

او ! بُر ضربه دها ! - او لکندن
شدید ، عنیف ، عادتا چنفراغک تلنی
قو پاره حق . لامپه‌می یافیورم : ساعت دها
درت .

پوی آچیورم؛ هنوز یتاقدن چیقان
آیلیق، ترلی وجودیمه خارجک رطوبتلی،
صوغوق روزکاری، اویقودن هنوز
آیریلان کوزلریمه قبو اوکنه دیکیلان
رهولوهرلی، قلنچلی پولیس ضابطلری
چارپیور ... آلیق، آلیق کوزومی
اوغوشدیریبورم : اویانیقه‌یم؟
- اویکزی تحری یه کلعنک

سوز، سوق طبیعی ایله، اویقوده
یورور کبی یول کوستریبورم. کانلرک
آرقه‌سی کیسلیبور : ضابطلردن صوگره
برسوری افراد، دها صوگره بکچیلر ...
اوطعم طولیبور .

کتابلرم، کاغدلرم، مکتوبلرم -
سودیکلرمن کلان مقدس، صمیمه‌ی هریم
سوزلرل مملو اوسویملی مکتوبلرم -،
رسملر، سودیکلریمک کندی الیمک اوزون
زمان طوته‌یه قیام‌ادیغم او معزز تصویرلری،
هرشیئم، روحه‌ک، حیاتمک بوتون تجلیات
خارجیه‌سی، بر بر او بیانچی ال‌لردن
کیچیور؛ برابر تنتیلیور ... لکن، یوق
حقيقی اعتراف ایتملی، او خشین ال‌لرک
صاحب‌لرنده بیله محبت و انسانیتک ال‌هی
شعاعاتی وار : اوت، حس ایدیبورم،

کورییورم که ابیینماک رسملاری للرند
ایکن، کوزلرند یومشاق، سویلملى و متأثر
بر تبسم بلرییور.

ساعت بش: و قتسز مسافرلرم،
طاتسز وظیفه ارینی بیتردیلر. و توقیفملد
مامور اولند- ارینی اخبار ایتدیلر:
حاضرلندم، کیتندک.

قار یاغییور. هوا راطب. سوق-اق
تنها. بیاضه بولانمش سیاه کولکه‌لر،
یومشاق، صولاق، عکسیز آیاق سسلریل
نادر کوزه چارپیور. . . اوکمز پک آز
سچیله بیلییور: نوهید و نیچون کوتورییورلر؟
عجبًا حالا رؤیاده می‌یم؟

۲

۱۰ مارت.

باصلق طاوانلى، پیس، صیحاق،
فراکلق، دومانلى بر او طه. توتدن بر
لامپه‌نک کدرلى و کور آیدنلغیله ملوث بر
ماصه باشنى، کیرلى، مائى بلوطلر آراسىندن
کوچلکله سچیلن اوچ پیچمسز قفا. قاپو
یاندەکى صره‌لره، خور ولد ایهرق نفس

آلدقچە بوتون او طەبى قو صدور وچى
آغز، تىر، او يقو و مىشىن قوقولى يىل
طولىر ئان قىرمىزى و شىشمان پوليس افرادى
آبانەش، او يبورلار.

تىمىز، صاغلام، صوئوق، بىاض
بىرەوا ايلە بىراپىر بومىستىكە، قارا و اىلىق
بودرومە آتلمىشدىق. آغىر، طونوق بىر
پااطرىدى: افراد آىساغە قالقىش، ماصە
باشىنده كىيلر بىر و نلىرىنى كاغدىلرندىن
آيىرمىشدىيلر، نفرلىر، معناسىز، او يقۇلى
كوزلارىنى، حيوانى بىر دەماقىلە بىزە چو يېرىدىيلر:
او يوشىق عطاڭلىرى يىنه سكتە و يېرىدىكەز اىچۇن
حدتلى كېنى ايدىيلر؛ او تكىيلر بىر قاچ سطىر
دە فضلە يازدىرمىق اذىتىنى يوكىتدىكەز اىچۇن
صورت آصىيورلاردى..

پىرىستاف، نىازاك و انسانىيەتلى،
«شەدىلەك او طور يىكىز!» دىيدى و كېتىدى.
كانتىلر كاغدىلر يىنه، افراد او يوشقلىرى يىنه
رجوع ايتدىيلر.. بىن او ياندىيغىم زىماندىن
اعتبارا حىاتىمى تىكرار يىشاتىق اىستىيوردم:
بوتون افكارم شو اىكى نقطەدە تىمرىكىز
ايدىيوردى: موقۇم، لىكىن نىچۇن؟..
بىر آزدىن او زون بويلى، او زون

صاری صاچلی، پاپاس قیافتلى بورکنچى دها
کیتىردىلىر : طانىشدق .

چاى اىچمه‌يە مساعەن اولىنى . بىر نفر
جىدىتىلە، عادتا ارتىاط و مختىلە، خدمت
ايدىيوردى ...

دها صوڭرە، اسملرىيەن يازىلارق،
اشىامز آلىنەرق، مىبىسى كوندرىلىدك .

اوح، يارى ! كىرەر كىرەن، هېچ صو
بوزى كورمەمش، اصلا تطەپىر اولۇنماش
بر آبىلىستەخانە قوقۇسى سزى استقبال ايدىيور :
او طە دىكل، بىرىف ! وەشى حیوان كېنى
خوف اىلە، تخویف اىلە باقان اىكى انسان
— آه، اوت انسان ! - بىر آز طوغىر يىلىلىر :
بونلىرى دە تعجىز اىتەمش اوادىم ..

بو يوجىك براو طە ؛ يارتىسى كىرە ووت
اىلە مشغۇل ؛ بوركوشىدە قوجامان بىر مىچ .
او طەنەك دوشەمەسى ؛ دىوارلىرى، كوزدىن
ياش كىتىرە جىك تىر آمۇنیاپ قوقۇسى نشر
ايدىيور ...

يىكى آرقداشلىرم، بىندىن او رەنەك
آلارق او طەيى آدىيەل مەيە باشلا دىيار :
قەس اىچنەكى درلۇنۇ دەن يېرىتىجى حىوانلارە
بىكزىيوردق : كوچو كى اينجە، صارى،
ماوى كوزلى، شىطان بىرىشىدى ؛ آتشلى

کوزلری، مستهیزی آغزی دائما کولیبور؛
 هیچ شبهه یوق که فعال دهاغی بوقسدن
 فاچاچق دلباک آرامقل، اوغراشیبور. بو،
 کوچوک، صاری بر تیلاکی بی آندیر بیوردی.
 بویوکی، قبا و خویرات وجودی؛
 متأثر و مغهوم کوزلری، آبدال و فراکل
 چهره‌سیله، حدتلی و آغیر یوروشیله عادزا
 بر آیی کبیدی..

قیصه‌جهه قونوشه‌رق، بوزوالی
 دوشکونلرک خرسزقلیقا‌الندقلرینی آگلادم.
 بویوکی دیبوردی که: « آه، سرخوشلق،
 راقی.. هپ اوندن. » اوت، « کون
 آرتیق پشیمان ایدی: شمدى، مطلق
 بر چوچ دفعه‌لر توبه ایدیبوردی.. لکن.
 هپ بیهوده آرفداش! سن ینه ایچه
 جکسک!.. ینه چالاچقسک!.. ینه بو
 محبس دینلان مذبلیه آتیلاچقسک!..

۳

۱۲ مارت

فراکلق کیجه ایچنچ آیدین بر مهتاب:
 او هواسی کریه قوقولردن، روحی آلام
 و اضطرابدن عبارت مردار و فراکلق

او طهده، محبت، لا قید لک و شطارت دن
 متسلک، لطیف و نور لی بر جمیعت قورو
 لمشدی... آینین متألمانه، شؤم غلیظه،
 تهدیدات غضو بازه دن غیری صدا ایله
 تتره مهین دو بد بخت هوا، شمدی محبتکار،
 تسلیت آمیز، قوت بخش، شوق آور،
 حلاوتلی بر موسیقی ایله اهتزاز ایدی بیور؛
 ماصه‌یه صاچیلان میوه‌لر، قراییه‌لر، چای
 فنجانلری بو اذواق معنویه‌ی، لذائذ مادیه
 ایله قوتیبور دی... بو عید روحانی، بیلمم
 قاچ ساعت دوام ایتدی، لکن هر حالده
 ساعتلر دقیقه‌دن قیصه ایدی! اطرافمزی
 محیط قراکلپ، پیسلک و مجھولیت استقبال،
 بو آیدین، پاک و مسعود حالک بونون
 او صافنه فوق العاده بر شدت ویر بیور دی.
 اوح، لکن هیمزک قلبنده تتره بین
 بر اینجه نل واردی که بو آنک قیصه‌لغنی
 اخبار ایله روح شاطر یمزه کوچوک، کوچوک
 زهر زر لری سر پمکدن حالی دکل دی:
 آیریلا جغز، و کیم بیمار نقدر زمان ایچدن؟...
 ... مشئوم دقیقه کلوب یندی:
 آیریاشدق؛ کولوشان چهره اریمزه
 مستور آغلايان قلب‌لر یمزی کور بیور دق.
 او ت، بنم ده قلبم آغله‌یردی، لکن

بودرونی یاشلرده، صانیرم که مسرت
و سعادت، آلام و اضطرابدن زیاده‌ایدی..
اوچی، نهایتی ڪورونه‌ین بر لابیره نته
صوقولیورم، لکن آییر یلدیغم عالمده
بنی سوون - آه، نه طاتلی سوز! تکرار
این جکم - بنی سوون قلبler واردی ...

۴

۱۲ مارت

اویانیورم... هر طرفی بیاض کیر چله
بادانه‌لنمش، کوچولک بر مکعب ایچنگیم.
طاوانه یاقین مستطیلی پنجره‌دن، دمیر
پارماقلقلر ایله پارچه‌لنمش رنجیده بر
آیدنلنق کیرییور بالکزاق. سکون.
دوشنه‌ک، حر ماضی ییشامق، کورمک
ایستیورم. استقبال؟.. بو بر اشارت
استفهام: جوابنی آرامقله نه‌دن کندیمی
یورایم؟

بر فاچ ڪون او لیسی بر مسما مرۀ
موسیقی‌ده ایدک. شوبرک، بته‌ونزک
دهای سماویلرندن طوغان نغماتی معروف
بر تریبو مهارتله صالحنه سر پوکن، سامعین
او هوای الحان ایله بیهوش، نفس آلماق‌سزین

دیکلرکن ، بن یالکن « اوئی » سییور
ایدییور دم ...
« او » پارماقلغه طایانمیش ، اللری
چکه سنده ، مرمردن بر پسیخه هیکلچکی کبی
حرکتسز ، دیکلیور ، دیکلیور دی ... بن
بر آز اوتهده ، دیواره یاصلانمیش ، بته و نونک
روحی مبهم بر سرور ایله تالینم ایدن
صوناتوسنک کنیش نفسلر یله بو هیکلچکاڭ
جانلانه رق یو گسلدیکنی ، او چدیغنى
کورییور و م ... آه ، بودقیقه لر ! .. غدار ،
بی انصاف حقیقتک ایچن یشا نمیش ، جنت ،
خیال دقیقه لری ! ممکن او لاجهقى ، بر دها
سزه قاووشمۇ ؟ ..

جمعه کونی ، بلدیه صالحوننک سیاسی
مجلس و اردی . صالحونه ایکیوزدن فضلہ
آدم طوپلانمیشی . چوغى ، فیصە ، کیرلى ،
ایش کورکلرندن ، کوچوك پارلاق کوزلى ،
صاچسز ، سیورى قفالری چیقار چیقماز
طوران تاتارلاردى . گلدىکم زمان آرتیق
مجلس آچلماشى : رئیس ، اهمیتسز بعض
شیلر آڭلاتیور دی بو ، چوق سورمدى ،
بیتىدى .. سکوت . یالکن بو شیشمان کومەنک
خورولدا یه رق آلدیغى آغىر نفسى
اپشىدیلیپور ..

— برشی سویلمک ایسته‌ین یوقمی؟
 ینه سکوت... پارلمانه، یعنی
 سویلشیل‌چاک بیره‌دگل، دومایه یعنی
 دوشونیل‌چاک بیره حاضرلاندقاری بسبلی:
 هر کس باشنى اکمش، دوشنیور، یوق،
 طوغریسنی سویاملى، دوشنیورلارده؛
 چهره‌لر ندن آنچق:— نیچون بزى تعذیب
 ایله بورایه سور و کلنىکز؟ نه سویلیه‌جکسە
 ڭز، ھايدى چابوق!.. ایشىھز وار اویله
 اویقۇسنى دها اویومادق... عتابى اوقنىور،
 لىكن بوعتاب كىمە؟

رئیس برا آز صبر سرلقلە:— تکرار
 ایدییورم، سوز ایسته‌ین یوقمی؟ نهایت
 بونجى صره‌ده او طوران، سابق تاجىلردن،
 کوھ زه بردات، سوز آلیور: ربطىز،
 نهایتسىز براشکىنجە. بولىلە پارلمانه، سوز سز
 دوما البت مرجع ..

بونجى صره‌يە کلیورم. صول يانمەکى
 قوکشم، يىلدىز لریمز بىردىلو يارىشە مايان
 اختيار. بونقى بىدن عادتا حدتلىنیور؛
 الندن كىسە، او طەدن طىشارى آتەجق.
 بن ده منبەرە سوق اولنیورم. لىكن، صانکە،
 نه او لاچق؟. بىلنلر ایچون ڈاتا معلوم، بىلمىنلر
 ایچون صوڭرە دن دە مجھول، ھېسى ایچون بوش،

بیسود، برقاچ شی سویلیه جکم: بعضلاری
آیقشلیه حق، بعضلاری صورت آصه حق.
آقیشلیانلر لک آووچلری آغیریر کن،
بن، چوچق کبی بو تخف سسدن یمنون
قالاجنم! صورت آصانلر لک، علیهمه کی
اسباب حدتلرینه بربیکی سبب دها منظم
اولمش اوله حق.. ایشته اوقدر!

عادتا خبرم بیله اولمقسزین، او کنه
تاجردن صوکره کندیمی منبرده، قوللریمی
صاللار، و آتشلی، آتشلی سویلر بولیورم!
صوکره، آقیش.. مناظره.. هقلى کورینمک
آرزوسی.. برقاچ نطق دها.. ینه مناظره..
جهعیت هیچ بربیسنه آلدیرمیور: بو کورلتیک
کندیمکه تعلقلی برشی بولمیور؛ او، اویله‌دن
صوکره کی اویقوسنى اوییور..
... لکن آه، او خیال دفیقه‌لری!
... بو آرالق مکعبک دار، رنکی مبهم
قپوسی، غجیر دایه رق، کویامستکره
و ظیفه‌سنده اشتکا ایده رک، آجلدی:
- چای حاضر، یوفاری یه کلیکز.

۵

۱۴ مارت

ساعت ایکی صولری. غلبه‌لق،

چامورلی سوقاقلردن ، کوتی بر قزاق‌له ،
پولیس رفاقتئن ، بله‌یه حبسخانه‌سنه سوق
اولنیورم . چاست حولیسنسی ترک ایله‌یکمز
زمان ، اوچ بیش جاندن آرقداش تشیعه
کلمشلردى ؛ اونلرک صمیمی حلقة‌لرندن ،
آتاك عنیف بر چکیشیل آیریلرکن ، قلبئی
برشی قوپوش کبی اوالدی . چو بیریلدم ،
نمناک کوزلرلە بکا باقیورلردى ...

شمدى کیچدیکمز سوقاقلرده در او
نظراره هدف ایدم : ممنون ، مستهزی ،
مترحم ، حدید ... بر همشهریم با غریور دی :
— بر یکیسی مسلمان ! ..

محبسک اوکنده طوردق : چیرکین ،
کیرلی قوجه بر قپو ؛ قالین دهیر پارماقلق ؛
بیوک چنه لى . او نیفورمه‌لر ؛ یوزلرندە
هر همتسز ، آلایچى بر شطارت : - هایدی ،
بیورلە ! ..

آرقە مزدن آغیر قپو - کیم بیلیر بور
دهانه زمان آچلمق او زرە - مانمی بر این
ایله قیاندی .

کوچوك اداره او طه‌سندە ، اسمەمز ،
او صانمەز ، بویمز ، حتى دیشلریمز ،
صوریلدی ، او لچیلدی ، صاییلدی ! اشیامز ،
او سست باشمز بر دها آراندی . نهایت دائما

کولر بزرندانچى، درت کلیدلى قىودن
كىچەرەك، بىرچوق كنجلولە طولامش
بر اوطة يە آتدى: كورلتى، ئەل صىقىمەلرۇ:
بىزدە بىر آلىقلق...

يواش، يواش اوطة اوطة دە كىلر
كىسب وضوح ايتىمەيە باشلىيوردى: درين،
كوجوك پنجرەلرندن كافى آيدىللىق آلامايان
بوباصيق، كەرلى، قېرىھ بىكىزەر اوطة،
ايچىنە كىلرى اىزىمەيە حاضرلانتىش كېنى
ايدى. كوجوك، دار قىوسى، پاك فالىن
دبوارلىرى انسانە بىر نوع طيقانلىق ويرىيور،
عادتا بىر دەمير قااصە ايچىنە كىلەللىتمش كېنى
نفس آلمىقدە چىتنىڭ ھس اولىنيوردى.
اوچ طرفە سياھ رنكلى كىرەوتلىرى دىزىلەمش،
اور طەدە آچىق قالان مىدايىغە كەرلى،
ياغلى ايکى دارمااصە قويولەمش. بويىلەجە
كىزىلەجەك يېر دار وقىصە قالمىشدى.

اوطة دە بىندن بشقە دە اون آلتى
آدم واردى. ھېسى بشىنجى مارت كىچەسىنىڭ
شفق آتىمەدن توقيف اولنەشلىر؛ چوغى
دار الفنون طلبەسى؛ اوزون فيرصاچلى
براختىيارلە، قوقلىيە يتىشمىش بىر بىلدىه
مامورىندن غىرىيىسى ھې كىنج، بىكرەمى،
يىكەرمى بىش ياشلىزىدە...

16 مارت

آقشامە طوغرى هركس بوموقت
 قېرىنە آرتىق يېرىشىمى . موقت .. بلکە
 بعضى يېچون مۇبىد ٥٥ ..

ھنوز اورتالق قرا مادن بن ختامە
 اىرن رومانىي ، «پومىھى كىصوك كونلۇ يىنى»
 بىتىرمەيە اوغراشىوردم : سىرقاڭ قراڭلىق
 زىندانى . . يۇنانلى غلاوكوس ونصرانى اولىيئىسوس ،
 اورادە ، ارسـلان وقاپـلانلر ك يېرىتىجى
 طرناقلرى ، آچ دىشلىلە پارچەلەنەمىي ،
 بىرى بى كناھ مەكمىتىك وېرىدىكى عزت نفس
 اىلە قوى القلب ، اىكىنجىسى نهايتىسىز ،
 ااھى برايمانك بخش اىتدىكى بىر وجد
 قدسى اىلە مشتاق موت ، بىكلىورلۇ . . .
 بودار ، قراڭلاق ، راطب بودر وەك اوته سىنك ،
 كىنيش ، مستغرق ضىا ، بىكلىر جە خالقك
 شماطەلى ، شوقلى حىاتىلە جوشان سىرق . . .
 مىدانىدە قانلى كورشلىر ، زەمین قان اىلە
 ملۇث .. اورطەلغى قان قوقوسى آلمىش ..
 خلقە ، بوبور ولىمۇر و مالىدارە قان كورمك ،
 قان قوقوسى طويمق و حشى بىر ذوق ، بىر
 لىذت ، بىر نوع جىنت ويرىيور ؟ باغرىيورلۇ ،

کولیورلر، چیرپنیورلر : — هابه ! ..
نون هابه ! ..

نصرانی اولينتوس... بوبيرقوت، اويله
بر قوت که بتون بوقوی، مختشم^۱ دبدبه‌لی،
لكن عدالتسز، ظلمکار جمعیتی، مدنیتی
تارومار اینچاک... نصرانیت، ناصریه‌دن
انفلاق ایدن شخص الهینک سماوی نصایح‌دن
زياده، بوتون عالمی قاپلایان عدالتسزلکدن؛
بشریتک بر قسم جزئیسی، آلتون کومشه
کومولمش، سعیسز، ایده آلسز، بی‌سود
هیاتلرینی اک سفلی سفاهت، اک قانلی
و حشتلرله کیچرمدیه اوغراشیرکن، قسم
اعظمنک امیلسز، فرداسز بر آچلقله‌جان
چکیشمه‌سندن طوغمشدی ...

نصرانیتک ناشرلری، رسوللر، انسانیت
ایچون کندیلرینی اونوتمشلردى: اولينتوس،
اوج^۲ بیش دقیقه صوکره هر عضوی بر
بر رقو پاریلوب پارچه لنه جغنی خاطرینه بیله
کیترمیده رک، زندانک کی آرقداشنه نصرانیتک
اک صاف عقیده‌سنی، — محبت و عفوی
تلقین ایله مشغولدی ! ..

اولینتوس، ظهور نصرانیتده بـ
دکلدى. روما شهرلری سیرقلرینک همان
هیسنک بر قاچ اولينتوس وحشی هیوانلرک

حسسز طیوناق و دیشلر یله پارچه لنهق^{۵۵}،
با پارچه لنهه یه مهیا ایکن، سماوی بر دینک
نور لی سوزلر یله، فلاکت رفیقلر ینی تسلی
وارشاد ایلرلر ایدی؛ — ایشته بوزمان
اختیار دنیانک بیوک بر انقلابی باشلانیوردی...
روما امپراطورلری؛ محبت، اخوت
و مساواته مبنی بویکی جمعیتک طوغمه سنی
منعه چالیشمقل^{۵۶} هقلی دگلمنی ایدی؟ نصرانیلر،
عصر لرندنبری طاپنیلان معبدلری تحقیر
ایدییور؛ دور لرندنبری ~~کوکلشمش~~
اساسلری، ملک، عائل، وطن فکرلرینی،
منتشر اخلاقی، شکل جمعیتی، خلاصه
هر شیی^{۵۷} دیکشیدیر بیوردی... دولت
و حکومت، او زون زمان یشامه لر یله محق
و طبیعی عداولنان مؤسسات موجوده نک
مدافع طبیعیسی ایدی، آنلری مدافعه
ایتمز سه، و ظیفه سنده قصور ایلمش
اوله جقدی ...

ارضک شهمن اطرافنده کی محركی
نقدر آز دیکشیورسه، و قایع بشریه^{۵۸}
تکررنده او قدر آز تبدل ایدییور؛
شمی اطرافه کور دیکم بوکنج رو حملرک
چوغنن، او لینتو سده کی آتش وجود و ایمان
وار... چوغی مسعود بر انسانیت ایچون

کندیلرینی اونوتمشلر ، ایده آمرينه بوتون
 اذواق عادیه‌یی قربان ایله‌شلر ... اونلری
 بوزندانده بکلندکدن صوکره بیرتیجی
 حیوالرده دکل ، سبیریانک بیاض واولدیریجی
 صوغوقلرینه حاضرلایان حکومتده جمعیت
 حاضره‌نک مد افهان‌کی وظیفه‌سنی ایفا
 ایدیپور ..

بن بو ایده آآل قربانلرینه تحسینکارم؛
 حکومتده عادتاً معذور در؛ لکن هر
 ایکیسی بیهوده اوغراشیورلر : دنیا ینه
 اسکی محركنده دوام ایده‌جک ، جمعیت
 حاضره مطلق دیکیشہ‌جک؛ لکن ، افسوس ،
 بشریت ، زوالی بشریت ینه مسعود
 اولامیه جق ! ..

۷

۱۹ مارت

مضییق بر قراکلق اوطه‌یی دولدیردی:
 نفس ، دومان چیقه جق دلیک بولامیدرق
 بیغیلور؛ ایکی کور لامپه ، بوقویو ،
 کریه ، مور هوایی بیرته میدرق یالکن
 یانی باشلرینی جان صیقیجی صاری بر
 آیندلله کیرلیتیوردی . باشم آغزیپور ،

با ييلتىجى بىر يورغۇنۇق كۈز قباقلار يەمى
با صىبور، آغىر، عذابلى بىر او يقورىھ
دالىيوردم ...

كۈچۈچك بىر سرىر يەرى يىلى كىشى
ياتىھ جىلاقق. صاغ طرفەم ضعيف، خستە
متورم بىر بايطار، صول طرفەم او زون
قوقىمش صاچلى بىر رياضىيەجى تصادف ايتىدى.
كۈچلەم سۈپۈندىم؛ او قدر بىو آغىر او يقىو
بىنى بوجىيوردى. طيقانارق او ياندىيغىم
زمان، هوا طايانىلەمەجق بىر حالە كامشىدى:
تنفس ايله آغىر ياشىمەسىنى علاوه، او رتە
چۈملەكك قوقوسىلەدە زەھرلەنمىشىدى. بىلەم
ناصل بىر تتحمل ايله فلاكت آرقداشلىرىم
خورا-دالىيورلەرىدى! پىنچەرىيە ياقلاشىم،
ايکى قاتلى منىدى آچىم: اوچ، صغوق
برھيات، حر، تەيىز بىر هوا! ..

بىر آز صوکەر تکرار او يويە بىلەم.
صباح قالقىيغىم زمان، آرقداشلىر،
او كون اور طەنك بوتۇن خدمتلىرى بىكا
مودوع اولدىيغى خبر وىردىلەر. دون كىچە
بن او يوركىن، اونلىر مشاورە ايدىرك،
تەبىيرلىرنىچە بىر « قۇنستىتۇتسىبا » تنظيم
ايتىشلىر: عرف صەرسىلە هەر كون بىر
نو بىتجى، عمومى خدماتى اىفما ايدەجك.

صوفره تمیزلمک ، اکهکلری کیسمک
 چای حاضر لامق ایله و ظیفه‌مه باشладم .
 فلاکت و سعادت انسانلری سرعتله
 طانیشلیریر : اویله آوان سعادت وارد رکه
 بر برينى عمرنک بر کره او لسوون کورماين
 ايکی آدم یاور وسى بر آنادن طوغه‌شلر
 کبى قوچاقلاشوب او پوشىلر ! اویله فلاکت
 زمانلریده وارد رکه بر برينىڭ قاننە
 صوصامش ايکى عدو ، بر دقيقەدە مؤبداد
 دوست او لورلر ! او غراديغمز فلاکت بزى
 بر کيچىدە دوستلاشلیرىمىشى : صباحلىن
 آرتىق لا بالى ، آرقى داشجه سنه ، شاقالا
 شىيوردق ...

۸

۲۰ مارت .

« قوئىستىپوتىسيا » مز ، اشتراكى
 اسلامىردن مستىبط ايدى : « قومون » الپسە
 ويتاپ طاقىمندىن غىرى ملک شخصى
 طانىمیور ؛ پاره ، يىھىچك و سائزه ھې
 مشترىك .. يكىرمى درت ساعت ، متعدد
 قىسىملره بولنمش و هر قىسم معىن بر ايشە
 حصر او لونمىشىر : صباحلىن ساعت سكزدە

فالقیلاچق، اونه قدر چای ایچیلوب بیتەش
اولەجق، صوڭىرە اویىھ طعامانە قدر ھەركىس
اوقویوب ياز مقلە شغللەندىجاك... الخ
مفصل، مننظم، قطعى، عادتا قىشىلۇرى
پروغرام.

ھر كون، حرف صەسىلە بىر آرقداش
نوبت آلوب، «فانون اساسى» بى مەحافظه
و «قومون» نىڭ خەدماتنى ایفا ايلە موظىدر.
قانون اساسىنىڭ تەدىلىلى اقتضا ايدىرسە،
يا خود دىكىر «مەم بىر مسالە» ئەپەرلىرسە،
«قومون» او كونكى نوبتچى نىڭ تحت
رىيەستىدە بالاجتماع مذاكرە ايتوب
اکثرىت آرا ايلە قرار وىرەجىكىدر..
اوت، بوبىر او يون، چوچق او يونى؛
لەكىن روح بىشى، احتراسات بىشىرىه
قارىشەجى ایچۈن عبرتلى بىر او يون...
بى قالىم، كۈچۈك «قومون» ناصل يىشايەجق؟

٩

٢٢ مارت

بۇرایە كلىيدىنلىكىم زىنېرى آرتىق
اوج كونى او لىدىرىمىشىك. ساعت كىچەزىڭ
طقۇزى. اورطەدەكى ماصە اطرافنە صىم

صیقی دیز یلمش، سسیز، مطالعه‌ده یز ...
 بر چوق اناختارلرک چار یشمہ سندن متاحصل
 چلیک صد اسنندن صوکره قپو آچیلیور :
 تو قیفه‌زک سیبیلری بیلدیر یلمک او زره
 چاغریبورلر .

صره مکلدى، بن ده کیتدم . لو انطه
 فوقوسیله دولمش بر کوچوک او طه یه
 صوقدیلر . او زون بویلی بر زاندار مه
 یوز باشیسی، ناز کانه او طور مه می تکلیف
 ایتدی . او، او کمه استنطاق نامه ی سوره رکن،
 بن اونی معاینه ایله مشغولدم : هنوز
 پروکار آنلن دن چیقمش، صاریشین، کوزل،
 نسوی بر قفا . کنیش بر آنلک اوستنی ،
 شیمدیچیک طارالمش . ایپک کبی اینجه
 و یوم شاق صاچلر تحدید ایدیلیور . آلتون
 پهنسنه آرقه سندن با یغین، حلاوتلی، مائی
 کوزلر پارلیلیور . یوم شاق، تازه یناclar
 او زرنده، اینجه صاری بییقلر، صنعتکارانه
 بر انجنا ایله بوكلیلیور . منظم، کوچوک بر
 برون؛ تمیز، قیسر مزی بر آغیز؛
 قونوشد چه پارلایان اکسیکسز، یکنسق،
 بیاض دیشلر . البسه سی پایتخت
 تر زیلرینک مقاصلن چیقوب انجق بو
 کون ۱۴۷۱ و اصل اولهش دینه جاک قدر

کوزل ویکی .. ماصه او زرنک طوران پاموق
کبی الـلـرـی ، بـیـوـک بـرـاعـتـنـاـ اـیـلـ تـمـیـزـلـنـمـشـ
طـیـرـنـاقـلـرـیـ ، تـلـاـشـسـرـ ، هـیـچـ بـرـ اـمـارـهـ شـدـتـ
کـوـسـتـرـمـیـهـرـکـ ، لـطـیـفـ ، لـطـیـفـ اوـبـیـورـ .
مـجـلـاـ وـپـرـضـیـاـ رـقـصـ صـالـوـنـلـرـنـ دـهـ قولـتـهـ
خـانـمـ قـیـزـلـرـ لـهـ قولـ قولـ اـونـدـانـهـ دـوـلـاشـمـقـ ،
یـاـخـوـدـ یـوـمـشـاـقـ حـالـیـلـیـ ، کـوـچـوـکـ ، دـیـلـیـ ،
یـارـیـ قـرـاـکـلـقـ بـرـ بـوـدـوـارـکـ کـنـیـشـ مـیـنـدـرـلـرـنـ
جـدـیـچـهـ کـیـنـهـشـ گـوـزـلـ بـرـ قـادـینـلـ دـیـزـ دـیـزـهـ
اوـطـوـرـوـبـ ، شـاعـرـانـهـ قـوـنـوـشـمـقـ اـیـچـوـنـ
خـلـقـ اـوـاـنـمـشـ ظـنـ اـیـدـبـلـجـکـ بـوـکـوـزـلـ ،
کـنـجـ ، پـارـلـاـقـ سـوـارـیـ ضـابـطـیـ ، بـوـتـونـ
قـزـانـ شـبـانـ مـتـعـلـیـمـنـکـ ، نـفـرـتـلـهـ قـوـرـقـلـرـیـ
شـدـیـدـ ، فـعـالـ ، بـیـ رـحـمـ وـاـنـصـافـ غـوـسـپـوـدـینـ
پـرـ وـتـینـسـقـیـ اـیـدـیـ !

بنـ ، عـوـاـمـیـتـ اـشـتـرـاـ کـیـهـ (A. C.) حـزـینـهـ
داـخـلـ اوـلـیـقـ وـاـوـ هـزـبـکـ اـفـکـارـینـیـ تـاتـارـلـرـ
آـرـاسـنـدـ نـشـرـ اـیـتـمـکـلـهـ اـتـهـامـ اوـلـنـیـورـدـ ! بـوـ
اـصـلـسـزـ ، مـعـنـاـسـ اـتـهـامـکـ یـاـکـلـشـلـغـنـیـ سـوـیـلـدـمـ .
یـاـزـمـقـلـغـمـیـ طـلـبـ اـیـتـدـیـ ؛ رـوـسـجـهـ بـیـلـهـدـیـکـمـ
اـیـچـوـنـ ، کـنـدـیـسـنـکـ یـاـزـمـهـسـنـیـ رـجـاـدـهـ بـوـلـنـدـمـ ،
قـبـولـ اـیـلـدـیـ .

یـاـزـارـکـنـ ، کـوـزـلـرـینـکـ پـارـلـاـفـاغـیـ آـرـتـدـیـ ،
اوـحـلـیـمـ چـهـرـهـیـ عـصـبـیـ بـرـ تـیـزـلـکـ کـلـدـیـ ؛

او یو ییجی او یومشاق أللر قوتلندی؛ قلم
با گیرارق، کاغدی یین تار جه‌سنه شد تلی،
قوشیمور، حرفلر، کلمه‌لر، بیوک او قوناقلی،
بر آز عجیب، خوف آور دیز یلیوردی.
شمدی، ایش کور یرکن، پروتینسقی،
تمام دیکشمه‌شلی ...

بنم جوابم بیتندی؛ اوده سکونت
ناز کانه‌سینه دوندی. بعض شیلر صوردم،
حلاوته جواب ویردی. او طه‌دن چیقدیغیم
زمان، آیا گه فالق‌ر ق‌سلامی اعاده‌ایلدی.

۱۰

۲۴ مارت

قلبمی تحلیل اینهک، حسیانتمی
آکلاتمی پاک کوچ: قلبمک تللری متهدی
تتریمور؛ وبو بکا اینجیتیجی بر لذت
ویریمور! ...

ایشته صباح اولدی. آچیق، لکن
دمیر پارماقلله پار چه‌لنهش پنجره‌دن کوزل
بر ایلک بیار صباحی کیریمور: شرین،
صاغلام، پارلاق، شرق آور. پنجره
او کنک کی قورو، قاتی حاویلک کومه‌لنهش
سر چه‌لر، ویچیلک اشه‌رق، خفیف

و خوپیه، صچراشیورلر؛ کوکرچینلر،
ساکن و اصیل اوچیشیورلر. افق پاک
محدود؛ قارشیده بیاض، یوکسک دیوارله
حمام. يالکنر سمایه حدود چکه‌مه‌مشلر!
او، نهایتسز، ماوی و ضیادار، اوزانیور.
شمدى حمامك آرقه‌سندن قورتیلان کونش،
کوز قماشیدیریجی بر پارلاقلقله پنجره‌دن
کیردى؛ زمینه پارماقلغه کولـکـه‌سندن متشکل
واضع، عظیم بر شطرونچ تخته‌سی چیزدى.
پارین بشارت مریم: او زاقدن
موکلی بر اوغولتو حالنده چان سسلری
ایشیدیلیور. او طه دها او بیور. بن،
باشمى پارماقلغه طایامش، بر نظر مرحمت
دیلنەرک - یوق بر ذرە محبت آرایەرق،
ایکلیورم ...

محبس، زندان! ... هیچ بر شی دکل؛
حیات، ذاتا زندان دکلمى! ... حیاتنده
حقیقی حریت، - یعنی محبت بولان آدم‌لردرکه
اونك خاطره‌سیله، اعتباری بر زنداندن
مضطرب او لورلر... بن نه وقت حرایدم؟ ...
نه وقت یاقیجی، اولدیریجی بر محبتله
ذوقیاب اوله بیلدم؟ نه وقت، صمیمی،
یومشاق بر محبت ایله او خشاندم؟ خلاصه

نه وقت، بر دقيقه‌جاك او لسون، مسعوديتمه
 — حریتمه حکم ایده بیلدم؟ ..
 لکن، نیچون قلیمک الیافی بویله
 تیتریبور؟ نیچون قوتلی بر آل کوکسمن
 یوکسلر لک، بوغازیمی صیقیور، نفسی
 طیقیور؟ — او دمیر آل که اک مصیبت‌لی
 زمانلر یمده، او نک مرحمتسز شدتنی حس
 ایتمشدم ..

یوقسه حیاتمک اولوم آراتدیران
 بو شلغدنک، او کوچوک وجود بر نقطه استناد
 حاصل ایتمدیه می باشدادن؟ .. یوقسه او یالان،
 صقیچی حریت بیله، غائب ایدیلنجه، الهمی
 ویریبور؟ ..

۱۱

۲۵ مارت

کثیف، قوتلی بر آیدنالق، شاطر،
 کورلتیلی بر موسیقی او یقومی آچدی. اوخ،
 نه کوزل کون! بیلهم طبیعتده می بزی
 جزالیق ایستیور؟ کلیسا موسیقه‌سنک رقص
 آور تونماتی کیند کچه قوتلینیور بوکون
 بشارت مریم.
 غدار و مستهزی فلک! .. ر بک ملکی،

سقوط ایتمش بشریتک منجیسنى تبشير
ایتدیکى بواميد بخش و تسلی کار پارلاق
کوندە، بشریت ایچون بربشقا طریق
نجات آرایان بوخیالجى کنجلرى طاپننقالرى
هریتدن آییریبور!..

بوکون منجیناك میلا دینى مژده لدیکى
کبى، اولمش طبیعتك احیاسنى ده مبشردر:
اوت، چارمیخە کیریلمىش «آدم اوغلى»
بر هفتە صوکره تکرار اكتساب حیات ایدرکن،
بر قىشىن بىرى بىروح قالان ارضا ده
تازە جان کىرەجاك، چاپىرلر يشىلەنەجاك،
آغاچلر ياپراقلانەجق، چىچكلىر آچىلاجق...
بىز بونلىرى كورمكدىن بىرمۇز.

بوکونك كوزل، مؤثر بر عادتى
وار: طوتولمش، جبس ايدىلەمش قوشلىر،
ظالم قوشچىلىر ك قىسىلىرىدىن آلىنوب،
صالىويىر بىلپور؟ مىنى مىنى مخلوقلىر،
چىرپىنه رق، چىو يىلىدىھرق، حریته،
اور مانلىرىنە، آنالىرىنە، سوھىلىلىرىنە
قاووشمىدە اوچىورلر. اوخ، او زمان بىو
قوشچىغىزلىر ك صىحاق يوركلىرى، سوينچەلە
نە قدر قوتلى چارپىوردر! بوعادتى دوشنەر ك،
ھېمز پر انتباھ و حلچانز؛ عىجبا بىزدە بىر دست
نجاتكارمى بکلىپورز؟..

... ایشته آقشام اولدى: قسوتلی
 بورا کلق اور طه لغه چوکیبور، صباحکی
 پر نشئه چهره لرده، شمدى غملى بىر طور غونلۇق؛
 صباحکی پر خلچان قىلىرده، شمدى ألملى
 بىرسكۈنت ... نه بىر دىست منجى، نه بىر
 مىز دىء نجات! ..

۱۲

۲۷ مارت

مالا او آغلادىجى ساعتلىرى ذهنەدىن
 سىيلەنپىور: بىلەم آيك فاچىدى، ايركىندىن،
 « يارپىن اىكى آرقداش كوندر يەجاك .. »
 خبرى، قاطى، دلشکاف، هېمزە ايشىدىلىدى.
 كىيدە جىكىردىن بىرى كىنج، پارلاق
 بور حقوقىشىناس، دىكىرى هنوز اعدادىيەدە
 اىكىن سىاست قاصىر غەستەنەك قورتولىماز
 جىريانىنە قاپىلۇپ، شمدىيە قدر سور و كەنن
 مىستىد، خىالپىرور بىر دلىقانلى ايدى.
 سكىز اون كونلۇك طانىشلىغەم حقوقىشىناسك
 نجابت روھنى، سابق اعدادىيە لىنىڭ صافىت
 خىالنى واضح كورە بىلەمە كىفایت اىلمىشدى.
 او كىيچە، كىيدىلار شرفنە قونسۇرت
 ويرىلە جىكىدى. هەر اىكىسى آلتىنچى قغوشك

اک ای موسیقه جیلریدی . حقوقشناس « ایکی قهرمان » دوئوسنی کور ، آهنگلی برباسو ایله تغنى ایندی . بوتون قفوش ، یارین بیلهم نوه‌یه سور و کلنجه‌جک ، کومیله‌جک بو کنج زکا ایچون ، کوز یاشلرینی کوچ ضبط ایدرک ، صیقینتیلی برسکوت ایل طیقانیوردی . خانک مردانه تکلیفاتنه کناز « ایفر » شاعرانه براصالتل جواب ویریکن ، کنج‌جک‌سیسی ، سماوی برا ملاوتله بوسکلیور ، او چیمیور ، یاپیلیور ؛ او ده کناز کیمی ناموسکارانه برا سارتی ، وطنداشلرینه مضر برب حریت و اقتداره ترجیح‌نی آچیق کوستری بیوردی .

بو آغیر ، جدی دوئودن صوکره ، آرقداشی شدید و مستهزی هجویه‌لری ، برشوق انتقامکارانه ایله کورلنهن خوری مهارتله ، شطارتله اداره ایلدی . بو آلایچی موسیقی ، بوتون قفوشی ، برا آز زمان حقیقتدن اوزا-لاش-دیره‌رق ، قهقهه طالغه‌لریله دولدیردی : قروپاتکین ، استوسل‌لر ، بیلهم کیم‌لر دهشتلى شمارلره یوارلانيور ، بوتون اسکی اداره ، خصه مکافاتنی کوزل آلیبیوردی ! ..

آه ، لکن براتقمام معنویدن منبعث بونشنه قیصه سوریپور ، حقیقت دار ،

قراکلپ اوشه، قالین دیوارلر، کلیدلی قپو،
 پارماقلقلى پنجه‌لر حالك كورینیور و در
 حال يارینكى فاجعه‌يى خاطرلاتیوردى..
 ... بوتون محبس كىدەھكارى تشىيع
 ايچون طوپلاندى. اوشه مەدىلى بىر تأثرى
 كوچلـكـله اورتە بىلەن، كورلتىلى بىر هىجان
 وار. زىنـانـجـينـكـ اخـطـارـاتـنـهـ هـېـچـ كـىـمـسـهـ
 قولاق آصمىور. نهايت آيرىلەنە جق زمان
 كىدى: حقوقشناس اولا و فاكار آرقداشى
 دوقورلە قوجاقلاشوب، صەمىمى، صىقى،
 اوزون اوپشدى. آه، بوبى قاچ فجىع
 دقىقە! اونلرسىسىز آغلاركن، حاضر وندن
 بىر چوغۇن خطوط وجىھەلرلى تىقلص ايدىيور،
 كوزلۇندن اىرى اىرى ياش داملالىرى
 يوارلانىوردى... صوکره، ھېمىز قوجاقلاشدق،
 اوپشدىك، آغلاشدىك. بۇ آرالىق، آغىر،
 درىن، كىزلى آغلايىچى بىرسىلە «ويچنایا
 پامىيات» تىغنى اولنىوردى... و داعختامە
 اىررکن، شىدىلى، آچىقى، امنىت استقمال
 اىلە شاطىر بىر «مارسەلەز» ھ باشلاندى.
 بوزاك كور، جسور، مېيدان اوقويان
 نغماتى آراسنى اونلر اوشه‌يى، محبسى تۈرك
 اىتدىلر... اونلر، دەمير پارماقلقلى قپوزك
 اوته طرفىدىن، «ياقىننە كورىشىر ز..»
 دىيەن اميدلى تېسىملىر كوندرىركن، قپو

اوکنە طوبلانان محبوللار، سسلرینى
یوکسلتەرلەك، امنىت غلبه وانتقام اىـلـه
پـرـشـوـقـ وـتـسـلـىـ باـغـرـیـمـوـرـلـرـدـىـ :
«ـکـهـنـهـ جـهـانـدـنـ آـيـرـیـلـامـ ،ـ
ـجـسـدـيـنـىـ آـيـاقـلـرـیـمـزـلـتـپـهـلـامـ ...ـ»

۱۳

۳۰ مارت

عمومى بـرـجـرانـ عـصـبـىـ.ـ دونـ بـيـلـمـ
نـرـهـدـنـ يـوـلـ بـولـوـبـ ،ـ بـوـتـونـ بـحـبـسـهـ طـاغـيـلـانـ
عـفـوـ عـمـومـىـ خـبـرـىـ ،ـ قـوـتـلـنـدـكـچـهـ قـوـتـلـنـدـىـ .ـ
كـيـجـهـ سـاعـتـ اـوـنـ صـوـلـزـىـدـهـ ،ـ نـاظـرـلـرـدـهـ ،ـ
ـمـأـمـوـرـلـرـدـهـ بـرـحـرـكـتـ :ـ وـالـىـ كـلـهـجـاـكـ ..ـ
ـدـيـمـكـ كـهـ بـالـذـاتـ وـالـىـ تـحـلـيـهـ اـيـدـيـجـاـكـ ..ـ
ـصـيـقـنـتـيـلـىـ ،ـ اـضـطـرـابـلـىـ بـرـاـنـتـظـارـ :ـ هـيـجـ
ـكـيـمـسـهـ سـكـونـتـنـىـ مـحـافـظـهـ اـيـدـهـمـيـورـ ،ـ هـيـجـ
ـكـيـمـسـهـ مـعـتـادـ مـشـغـلـهـسـيـلـهـ اوـغـرـاشـامـيـورـ :ـ
ـصـبـرـسـلـقـعـ ؛ـ عـصـبـىـ ،ـ غـيـرـ طـبـيـعـىـ مـنـاظـرـاتـ ،ـ
ـمـكـالـمـاتـ ،ـ آـهـنـكـسـزـ ،ـ اـطـرـادـسـزـ شـرـقـىـلـرـ ،ـ
ـحـرـكـتـ وـكـورـلـتـىـ .ـ

ـاـوـنـ پـچـقـ ..ـ مـهـتـزـ ،ـ فـجـيـعـ بـرـ صـداـ ،ـ
ـدـوـقـتـورـلـكـ سـسـىـ :ـ تـحـلـيـهـ يـهـ باـشـلـانـدـىـ ،ـ
ـاسـتـرـاـحتـنـوـفـىـ چـاغـرـدـيـلـرـ .ـ

ـعـمـيقـ بـرـسـكـوتـ ،ـ خـلـاجـانـ ،ـ بـوـتـونـ

قفوشاک یورکی چارپیور ... و بو درین
سیسز-لک، ضربات ایشیدیلیور کبی ...
بر قاچ دقیقه صوکره، ینه کورلتی،
ینه اطرادسز، آهنکسز شرقیلر، سوزلر ...
قیو آغیر، آغیر آچیلیور، زندانچی
متبسم و شاطر کیرییور :

— اسمیرنوف! حاضرلانکر، تحلیه
ایدیلیورسکر.

آرقداش، وداعی بیله اونودهرف،
بر دقیقه ایچنده هر شیء حاضر، کوله
کبی قفوش قپوسندن آتیلیور ...
او، دیمک صحیح تحلیه ایدیلیورلار.
عجبای بنی دهمی؟ — لکن هر وقت بدین
ویریجی دماغم بروتولی ایناندیمیور. مع
ما فيه یورکمک چارپینیتسی کیتکچه
شدتلنیور؛ باشمدن قان اینیور؛ دیز
با غلام قوتسلنیور؛ قورو بر بوغازله
صوریلیورم :

— عفو، عمومی می؟

— یوق ... بیلمیورم.

امیدسزلک، عذاب معنوی: آه،
انسانلر انسانلری اذا ایتمک یولنی نه ای
بیلورلر، بونکچون نه لر کشف وایجاد
ایتمه مسله! بر نوع سکونت و آلیشیناق
ایچنده، اطرادله یشاپ طوری رکن، بویله

بر بحران، ازیجی، او لدیریجی بر ضربه
اولییور. قسمما اونودیامش حریت بر قاچ
دقیقه کور بیلیور، یشانیور، صوکره او چارق،
یوق اولهرق، ینه اسارتئ قالان روحمری
جهنمی بر اشکنجه یه بر اقییور ..

لکن تحلیله دوام ایدییور : ایشته
آسکسنه یف، ایشته غاسسار - زوالی یومشق
قلب، او ره پژ منز ده کنج، دائماعائل سیچون
آغلار بابا. ایشته نهایت متدین، محدود الفکر
زیلینسکی ..

- آرتیق، بو کونلار بو قدر یتیشتر.
ذاتا ساعت کیچه نک اونبری
اولمشدی. لکن او یومق قابلی ؟ کورلتی،
ادعا: بویل سکن اون کشینک بردن
تحلیه سی، بالذات والینک کلشی، نهایت
تحلیه اولنالنلر ک اشیالرینی آلمق ایچون
قفو شمرینه برا قلماهه لری .. دها بر چوچ
امارات، اشارات اکثریت ایچون، ایستدکلری
عفو عمومی بی اثباته دلائل حاضریلیور ؟
انجق بعض قوی القلب کنجلریمز، هپ
عکسنى ادعا ایدییورلر ..

کیچه یار یسینلکن صوکره او یوماییه
او غراشدم. نه ممکن ؟ مسلک عصیم او
قدر قاریشممش، محتل اولمش که، وجودم
یور غونلقله ایزیک، او یوشوق دالارکن،

دماغم متمادی بىر فعالیت و انتباھل چالیشیور:
بیتمز، توکنمز داما اوینیورم، داما یسه
چیقمه‌یه اوغراشبیورم؛ - بورؤیا دکل،
اطرافمی کورییورم، دوشنیورم؛ اویناما مق
ایستیورم، ينه اوینیورم ..

بوعذاب متمادی ایله نهایت صباحی
بولدم. ساعت آلتى. هرکون طقوزدە
کو چلکله اویانان قفوش، یتاغندن قالقمش،
کورلتى ایدییور:

— عفو عمومی می، دکلمی؟
او ف اوزیجی سوأل! نه وقت جوابکی
اوکرنوب، بوجهنمند قوتیلا چغز؟

۱۴

۱ نیسان

جمعه نماز لرینی محبس امامیله قیلمه‌یه
رخصت، ویرمشلدی. ایلک مشترک عبادتمنزی
متعاقب امام افندی بنی تسلی یه قالقشمشدی:
— «متاثر اول ماملى، بويوک ذاتلر حبس
اولونمش: ۱ حضرت یوسف، امام «اعظم...»
بنی بوتسلی یه جانم صیقلدی: بن چو چقمی یم؟
هر کسە معلوم بود کاییه لری خاطر لاتمقله
آود دیلاجق قدر ضعیف القلب می یم؟ ..
سوزینی کیسلم: - هیچ اهمیتی بوق ..
او کوپ- مدبری اوچ هفتە کیچلدى؛

امتداد اسارتدن مقولك اضطرابه، اولیسی
کونکی بحران عصبی‌ده منظم اوله‌رق،
هپهزک ثبات و تحمل‌مزی صارصی: الله،
انسانلری ضعیف خلق ایتمش؟ بو قیصه
اشکنجه بتوون او عظمت خود پرستانه‌ی
ایزمه‌ید، کبر نفسی آچال‌تنه‌ید، خلاصه
انسانی نفسیندن غیری وجود او کنده دیز
چوکدیرمه‌ید کفايت اید بیور!..

دون ینه جمعه ایدی. امامک و عظنی
اهمیتله، تواضع‌له دیکلیوردم: «الم نشرح
اک صدرک، و وضعنا عنک وزرک الذی
انقض ظهرک و رفعنا لک ذکرک، فان مع
العسر يسرا ان مع العسر يسرا!..»
اوح، بوینم ایچون پک یوکسک!
کوچوک، پک کوچوک اجتهادم، بشریتک
اک بیوک انقلاب‌ارندن بوینک فاعلنه خطاب
بویوریلان کلمات قدسیه‌ایله‌تسلی اولنه‌مدن
بنی اوتاندیر بیور!.. مع مافیه، بو الفاظ
الهیه‌زک استماع‌عندن، تعریفی ناقابل برذوق
سماوی دوییورم؛ آمنا و صدقنا: «فان
مع العسر يسرا، ان مع العسر يسرا!..»

أَلْنَدَهْ كُوزْلَ بِرْ دَمْتَ بَا غَرْ يِيُورْ:
- آ... يه ! ..

سَنْبَلَ، مَنْكَشَهْ، اِينْجِيْ چِيچِكْيِي.. اوْحَ،
نَهْ لَطَافَتَ، نَهْ رَايْحَهْ !

عَجلَهْ، عَصَبَى صُورَمْ: - كِيمَدَنْ؟.
- بِرْ خَانَمْ قِيزْ كِيتَرْ دِيْكَنْ سَوِيلَهْ،
دِيدَىْ، آدِينَى سَوِيلَمَدَى ..

صِيقِيجِيْ، اِيزِيجِيْ زَنْدَانِيْ، بِرْ نُورْ
شَطَارَتْ وَانْشَرَاحْ دُولَدِيرَدَى. فَرَا كَلْقَ،
غمْ آكِينْ زَنْدَانَ، آرْتِيقْ خَائِبْ اوْلمَشَدَى؛
شَمَدَى بُوتُونْ جَهَانَ، اوْكَمَدَهْ كَى سَماَوِى،
صَافَ، تَازَهْ دَمَتَنْ عَبَارَتْ .. دَمَتْ، يَشِيلْ
يَا پَرَافَلْ آرَاسِنَدَهْ، كِنْجَ، بِيَاضَ، لَطِيفَ،
رَايْحَدَى چِيچِكَلَرَهْ، بِرْ اِيلَكَ بَهَارْ صَباَهَنَهْ،
يَشِيلْ بَا غَچَهْ سَنَهْ چَقْمَشْ بِرْ كِنْجَ قِيزِى،
«أَوْنِي» كُوستَرِيُور ..
آهَ، كُوزْلَلَكَ ! ظَلَمَهْ، ظَلَمَتَهْ، آلامَهْ،
كُورَه .. هَرْ شِيهْ غَالَبَ نُورَه !

٦ نِيسَان

طَبِيعَتَكَ وَمَنْجِيْ عَ انسَانِيَتَكَ يِكِيدَنْ
اَكتَسَابَ حَيَاتَ اِبْتَدَلَكَلَرَى، بُوكُوزْلَ

و شطارتلى بايرامده كيچدى، كيچدى؛ بزه
آجي بر خاطره، بر نوميدى ما يوسانه بر افهه
كىچدى... نورلى يكشنبه قرا كلق استقباله مزده
پارلاق بر نقطه اميد ايىدى؛ يتىشك
سوندى...
آه، نه غدار بر استهزا! بوتون

روسيه، بو كون منبسط و پرخنا يكدى كيرينى
نجات ايله تبشير و تبر يك ايدر كن، حکومت
محب و سلردن برينه، ياقوتىق ده بىش
سنه الم اقامته مکوم اولدى يغنى تبليغ ايلدى..
ياقوتىق.. سبىر يانڭ ابدى قارلىلە
كفنلىنىش بو مقبره، بور زمەر ير دىنبو يدر..
اورايە سورولمك، سوركلى اعدامه مکوم
اولەق ديمكدر..

* ۱۷ *

۸ نيسان

بز هبسىدە يىز... لكن هر كىسى محبوس
دڭلەمى؟ - زندانچىلە باقيورم: هر كون
عين يىر، عين ايش.. بزه بو وسط، بو
حيات، البت موقت؛ لكن اونلر مؤبد
بو كا مکوم! بز كىچەلين، بى پروا،
مستريح او بىورز؛ اونلر هر اون بىش
دېقىقەدە بى ساعتلى يىنى قورمە يىد،

*(۱۷)، نجى باصدىرىيەمى.

او بومادقلرینی اثباته مجبور ..
 يالـکـنـ اـونـلـرـمـیـ مـحـبـوسـ ؟ـ خـیرـ !ـ ..
 ايـشـتـهـ بـرـعـمـاـهـ ،ـ ايـشـتـهـ بـرـمـأـمـورـ ،ـ ايـشـتـهـ
 بـرـ اـصـنـافـ ،ـ تـاجـرـ ،ـ صـنـعـتـکـارـ ...ـ هـېـسـىـ ،ـ
 باـىـ ،ـ كـداـ ،ـ جـاهـلـ ،ـ عـالـمـ ،ـ بـلـاـ اـسـتـشـنـاـ ،ـ بـوـ
 دـنـيـادـهـ مـعـيـنـ ،ـ مـحـنـوـدـ ،ـ بـنـاءـ عـالـيـهـ مـقـيـدـ
 وـاـسـيـرـ بـرـ حـيـاتـىـ سـوـرـ وـكـلـهـ يـهـ مـحـکـومـلـرـ ...ـ ..
 حـرـیـتـ !ـ قـوـرـیـ بـرـ سـوـزـ ،ـ طـالـلـیـ بـرـ خـیـالـ !ـ ..

* ۲۰

۹ نیسان

کـوـنـلـکـ بـاـتـدـیـغـیـ زـمـانـ اـنـسـانـهـ دـائـمـاـ تـأـثـیرـ
 اـیـدـرـ :ـ عـمـرـیـزـکـ بـرـ کـوـنـیـ اـولـیـیـورـ ،ـ آـرـتـیـقـ
 اـونـکـ کـیـرـیـ دـوـنـمـهـسـیـ ،ـ تـکـرـارـ یـشـانـمـهـسـیـ
 مـکـنـ دـکـلـ ..ـ اـنـسـانـ بـوـنـیـ دـوـشـوـنـمـهـدـنـ ،ـ
 عـادـتـاـسـبـیـسـزـ مـتـأـثـرـ اوـاـورـ .ـ هـیـچـ بـرـ غـرـوـبـ
 زـمـانـیـ بـیـلـهـیـوـرـمـ کـهـ مـبـهـمـ بـرـ اـضـطـرـابـ اـیـلـهـ مـتـأـلـمـ
 اوـلـمـشـ اوـلـمـاـیـاـیـمـ :ـ لـسـکـنـ وـسـطـاـکـ ،ـ کـیـچـرـیـلـنـ
 حـیـاتـکـ بـوـنـلـکـ دـخـلـ عـظـیـمـیـ وـارـ :ـ مـثـلـ شـیـمـدـیـ ،ـ
 قـالـیـنـ دـمـیـرـ پـارـمـاـقـنـقـلـیـ پـنـجـرـهـدـنـ اوـکـمـلـکـیـ
 قـوـتـلـیـ لـوـحـهـدـهـ کـوـنـلـکـ اـوـلـدـیـکـنـیـ سـیـرـ اـیـتـمـکـ ..ـ ..
 عـذـابـ وـیـرـیـجـیـ خـطـوـطـ مـسـتـقـیـمـهـدـنـ
 مـتـشـکـلـ ،ـ مـطـرـدـ ،ـ بـیـاضـ بـنـاـ :ـ بـیـاضـ دـیـوـارـ ..ـ ..

*) ۱۹ نـچـھـیـ باـصـدـیـرـ بـلـمـدـیـ .ـ

او زرینه او زیبجی بر انتظام ایله دیزیلمش
سیاه تحدهار؛ صوکره فیز دیریجی بر
لز و مسز لقله یونان طرز معماریسنسی
تقلیدا یا پلمش احمق بر قپو .. قپو او کنک،
اسکمله سنده او یوهش، چاموردن بر هیکل
کبی سیم سیاه بر زندانجی .. بوشلاق، سسز اک
نهایت، ضیاسز، جانسز، قیر رنکه بر
آیدنلوق .. هیچ بر امارة حیات و شطارت
یوق؛ بوتون لوجه غریق آلام و قساوت!

* ۲۱

۱۵ نیسان

دون ولایت انتخاباتی ایدی. ۱۲ نامه آلکینک وایکی کویلی مسلمانک انتخاب ولنه جغی خبری، بولکلیدلی قپولاردن، فالیین دیوارلردن کیچوب بزه ایریشه بیلاری؛ لکن هنوز دونکی نتایجی بیلمیورز. ... شهدی ایشتم: انتخاب اولونمشلر ...

* ۲۱) نجینک بعض قسم‌هایی باشد. یترمیق یسته‌معلم.

شو آنده‌کی حسمی اییجه تحلیل این
بیلکیکمه و آکلانه بیله‌جکمه اینانه میورم ..
سوینیورمی یم ؟ — شبهه سز ..

ایکی اوچ سنه اوّل اوسله بلکه بز ...
انتخاب اولنوردی، اولنچقدی؛ حالبوکه
دون آلکین انتخاب ایدیلدی . و بوتبده
بلکه بنمده ناچیزانه خدمتم دیکمشدر ..

۱۶ نیسان

بوکون آرتیق ولایت انتخاباتنی
نتایجی تماما بیلنندی: اوچ مسلمان، بیش
قاده‌ت. یارین شهر انتخاباتی، اوراده‌ده
مطلق یا مسلمان، یا قاده‌ت.

قزان ولایتی مسلمانلری، حمد
اوسلون، حقلرینی محافظه این بیلدیار ..
قزاندک، اوته‌دنبری آللرنده صاندقلى،
ضیاسز، اسکیلکی سوهر بوآسیا شهر
و ولایتینک، کندیلرینه آرقه چویردیکنی؛
عصرلردنبری اوغراشه‌رق، بر طرفدن
تاتارلری اورکنوب جهل و تعصب چقورنی،
تیکر طرفدن روسلری قودرتوب اهل
صلیب فکرنده طوته‌قدن بکلدارلری نتایجک

چیقما دیغنى کورن اوكتابر جىلىر، چار جىلىر،
 مسيونىرلر، بوكون پر حدت آتسىش
 صاچىورلر .. بعىزلىرىدە قورت پوسقىنى
 چوبان عباسىلە اورتوب، دىلىنى
 طاپىلاندىرىپىور : تاتارلرى تىمېل مقصىدە
 ياپلەش بىر مىرسىدە، روس ادبىتى اوقۇنان
 بىر معلم، آجىنەجق بىرسادە لىكە، تاتارلر ك
 مشر و طىتچىملە اينانەرق، كىندى منغۇتلۇرىنە
 مغاير حرکت اىتىكلىرىنى، او مىعوڭلۇرىن
 بىر فائەتە كورمەچكلىرىنى، تاتارلرى
 سودىكى اىچون، آجىدىغى اىچون، يانا،
 ياقىلا آكلا تىور ! پروغراملىرىنە
 اور تودوقسلقىن، رەسىلەنەن غىرى مەذهب
 و ملىتلىك دائىما مەحکوم قالماسىنىڭ اھمىيەتلى
 اساس سىاستىدە ايدىن چار جىلىر، يارىن،
 شهر انتخاباتنىڭ مشر و طېت عوامىيە نامزدى
 بىر يىنە بىر مىسلمانىڭ انتخابىنە چالىشە جىلىرىنى
 بىلدىرىپىورلر !

اوح، عزيز دوستلىرىمز، بىكىر جە
 تشكىر ! لەن، آعزمىز دوستلىر، بوسويملى
 نصىحەتلەرىكىز، بوفوق العادە التفانلىرىكىز،
 نىچۈن شەمدىيە قىدر، مىسلمانلر مشر و طىتچىملەر
 اىلە بىر لشوب اوج مبعوث انتخاب اىتىرىمەدن
 اول، هىچ كورىلەمپىور، ايشىيا يىلەپىوردى ؟

اوزمانلر، يالكز قبا، مدنیتسز، متعصب
نانارلرک تمثیلندن، تحدیدنفوذ و اقتدارندن،
تکمللرینه يول ویرمه‌مک لزومندن بحث
ایدییوردیکز .. شمدى سوزیکزه بوسبوتون
اینانماسەق، بر آز سؤظنده بولنسەق،
معدور دکمی يز؟ ..

... بوحریفلرک، اقتدارسز، مغلوب،
پر غضب چیرپنەه لوبىنى، نهاية هىچ
برو سیله انتقام بولا میدەرق، چو جقچە حىلەلر،
يا خود عادى تبصىصلر لە آچالىمەلرینى،
- وصاف، صاغلام، اي و منصف روس
ملقىنىك بونلرى، اخلاق حقيقىئە ملتى
اونودوب، اوته‌دن بريىدن چالوب
چيرپىيغى بوش فكرلر لە اطرافه بغض
وعداوت صاچان بو اولا دغير طبىعىەسىنى
رد ايتدىكى كوره‌رک، اوچ، نه قدر
سوپىنورم ..

بونلر بر زمان قزانى مالكانەلری
صاييورلاردى؛ كورلتىلىنەن كىچامىوردى ..
حتى بورقاچ مسلمانى ده آغلرینه ايلشىدىمك
ايستەمشلۇرى .. مسلمانلرک كوزىن آچىق
ايستېنلەر قىزدىلر، كوپوردىلر؛ لكن
حقيقىتى سىر اىك میدەرلک، مغلوب و مقهور،
جاسوسلىق، يالانجىلىق و تبصىصلن غىرى
پاشقە چارە بولا مادىلر ..

بونلر او یله نتیجه لودر که، جاسوس لقلر ینه
قر بان کیمسه لری بیله، هسلو بیت حریت
کبی اک بیوک بر اشکنجه ده، بر آز زمان
ایچون اولسون، امسز طوته حق قدر
تأثیرات ساهرانه یه مالک کنار ار ۰۰۰

خاتمه پیویم.

آرتیق بوقرق اوچ کونلار مخصور
ھیاتم کىچەلى بىريل اولدى. صوڭ کونمۇك
برشى ئيازماشىم.

شمدی آنجق شونی خاطرلیور مکه
اوکون، اوکله دن صوکره، زندانجی او طه یه
کیردی: - هانکیکنری قورتاره یم؟
— بیلا یفی ..

بوزواللی، چو چغنى کوره مەمکله
چىلىك يە يەشىش، بىرىوشاق پىردى
— يوق.

— اولیہ ایسہ آ... در.

بوکون انتخابات بیت‌دیکی ایچون،

هر کس بنم چیقار یلا جغمه منتظر دی.

— اوت!.. حاضر لانگز.

پاک عجلہ ایتمدم؛ فنجانہکی چایی

بیتردم، آرقداشرلە و داعلاشدەم.. اوھ،
اوچ کلیدلی آغىر قىبۇن نهایت چىقاردىلەر.

ایلک بهارک، لطیف، آیدنلق،
 شن بر کونی ... قالدیر یمک بیاض، اینجه،
 یازلق البسه لرله، شمسیه لرله خانمیلر، خانم
 قیزلر .. شمدی بکا هر شیء، بوتون
 قزان کوزل و متسم کبی کلیور .. بن
 بو خفیف و صیحاق کونن، بر چوق تورلی
 قاره قیش اشیاسی و آغیر کورکلر
 طولدیر یلمش عربه ایله کیچوب کیدرکن
 هر کسک نظر تعجبنی جلب ایدیبورم ..
 بر آزدن ایشیدیبورم، قزان شهرشہ
 نیوویچی انتخاب ایتمش.

او طه مه دوستلر دولیور، تبریکات،
 چای، سوینچ ..

آشامه، مبعوثلر شرفنه ضیافت وار؛
 بنی ده چاغریبورلر: نطقلر، تبریکلر،
 توستلر ... آراده، بکاده خطاب اولینور؛
 کویا بو کونکی قاده مسلمان غلبه سنه
 بنم ده سعیم سبقت ایتمش ..

آمور « و اپوری، ۱۰ حزیران ۱۹۰۷ »

Fa-3438

۱-ماده مترجم ماتینه های خان حکیم
تحفه ناچشم

بلوچ بیان

ج

موقوفیت خاطره لری

ی. آ.

اورنبورغ

کریموف، حسینوف و شرکاسی مطبوعسی

۱۹۰۷

